СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 24. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 30-го січня 1940. No. 24. Jersey City, N. J., Tuesday, January 30, 1940. VOL. LXVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОВОРОТ КОРАБЛЯ „СИТІ ОФ ФЛИНТ"

БОЛТІМОР. — До матернього порту в Болтиморі вернувся товаровий корабель „Ситі оф Флинт", який поверх три місяці тому виїхав з дому, але по дорозі схопив його німецький воєнний корабель „Дойтшлянд", завіз до совєтського порту Мурманська, а звідтам хотів його перевести до німецького порту, але це не вдалось, бо в норвезькім порті власті віддали владу на кораблі знов американській залозі, а німецьку добичну залогу усунули. Капітан „Сіті оф Флинт", Ґейнард, а також моряки широко розказували про свої морські пригоди, про небезпеки серед мін і ледових гір, про схоплення німцями, про їх поведінку, про побут у Мурманську і поведінку москалів та вкінці про волю і поворот до дому. Вони хвалили поведінку англійців, норвежців, а навіть німців, яких називали „дуже добрими моряками". Зате про москалів говорили, що виглядали „немов корови на пасовиську, і так як корови поводились".

ВІДНОШЕННЯ ЮНІЇ ДО ТЕПЕРІШНЬОГО УРЯДУ.

КОЛОМБОС. — На конвенції вуглекопної юнії голова К.П.О., Джан Люїс, іще раз звернувся до теперішньої адміністрації Рузвелта і казав, що Демократична Партія без помочи робітництва не може виграти. Луїс твердив, що теперішня адміністрація нічого не зробила для робітництва. На тій конвенції Луїс представив сенатора Ґвілера, що має охоту кандидувати на президента в наступних виборах.

Водночас з гострою критикою Луїса відозвався на ту саму тему голова кравецької юнії з ґрупи К.П.О., Гилмен, та сказав, що його юнія рішила піддержувати Рузвелта, коли б він кандидував третій раз.

МАЯМІ. — На чвертьрічних нарадах президії Американської Федерації Праці зроблено заяву, що робітництво, зорґанізоване в А.Ф.П., в наступних виборах не може беззастережно піддержувати жадного кандида, включаючи Рузвелта. Бо ні один кандидат не здобув собі серед робітництва аж такого довіря, щоб можна було його піддержувати беззастережно. Робітництво, зокрема А.Ф.П., говориться в тій заяві, попеклось на тій адміністрації, яка показалась односторонною, піддержуючи К.П.О. Супроти того воно в наступних виборах буде обережніше.

РОБІТНИЦТВО НЕ ОСЯГНЕ НОВИХ УСПІХІВ У ТІМ РОЦІ.

НЮ ЙОРК. — Голова протитростового відділу в департаменті справедливости, Турман Арнолд, сказав, що в біжучім році робітництво не може сподіватися якихось нових законів в свою користь. Щобільше, робітництво буде щасливе, коли збережуться ті закони, що нині є, зокрема закон Ваґнера про взаємовідносини праці.

ПОПРАВКА ДО БЕЗРОБІТНЕВОЇ АСЕКУРАЦІЇ.

НЮ ЙОРК. — Стейтовий департамент асекурації на випадок безробіття задумує в Олбані перевести поправку до асекураційного закону, на основі якого ті працівники, що самі покинули би працю, не діставали б безробітневої винагороди. Водночас всі компанії, що відправляють робітника, мусіли б точно подати, що це вони відправляють робітника з праці, а не він сам відходить.

ПЕРЕСТОРОГА НА АДРЕСУ РОБІТНИЦТВА.

НЮ ЙОРК. — Священик Болянд, член комітету взаємовідносин праці, сказав, що робітники повинні в першу чергу поборювати тих ворогів, що працюють із середини. Вони небезпечніші, ніж ті противники, що назверх виступають проти робітництва. До ворогів, що працюють зо середини, священик Болянд зачисляв комуністичних аґітаторів, що провадять роботу Москви, та ріжних рекетірів, які підсуваються до провідних рядів у юніях на те, щоб використувати юнії для своїх рекетірських цілей.

МАРТИН — НОВА НАДІЯ РІПУБЛИКАНЦІВ.

ТОПІКА (Канзас). — Републиканські лідери в середущих стейтах почали нагло популяризувати конґресмена Мартина як майбутнього кандидата Републиканської Партії на президента Злучених Держав Америки. Мартин є тепер провідником меншости в конґресі.

АНГЛІЙЦІ ПРОДАЮТЬ СВОЇ ФІНАНСОВІ РЕЗЕРВИ.

НЮ ЙОРК. — Англійські представництва в Америці почали поволі випродувати свої вартостеві папери, які вони мають в Америці. За гроші, здобуті з продажу, вони покривають свої воєнні замовлення. Тих фінансових резерв мають англійці в Америці близько два біліони долярів.

ЦІЛЬНИЙ СТРІЛ ЗАПОБІГ ГРАБІЖЕВІ

Стрейк, що служив на фармі фармера Нея в Полдингу, Огайо, заставив Ричарда Бола, 19-літнього сина сусідного фармера, Оскара Бола, повезти себе автом на фарму його батька під загрозою, що інакше він убе батька. Коли оба приїхали на фарму Бола, Стрейк крикнув старому Болові, щоби він виніс йому багато грошей, бо інакше він убє його сина. Він справді виняв револьвер і націлився на молодого Бола. Коли Стрейк глядів за появою старого Бола на ганку, цей вийшов на другий поверх дому й звідти з вікна вистрілив до Стрейка з рушниці на віддаль 200 кроків. Куля поцілила Стрейка в чоло й він упав на місці. Падаючи, він потиснув на курок револьвера й цей вистрілив, але не поцілив близько стоячого Оскара.

СПОКУСА МАЙСТРА

А. С. Мейєр, 48-літній шлюсарський майстер, хвалився бувало, що суспільність повинна бути вдячна, що він не є вломником, а просто знавцем замків, що працює для банків і інших підприємств. Він казав, що з 18,000 родів замків він знає 12,000.

Оноді поліція міста Фресно, в Каліфорнії, арештувала його під закидом, що він вломився до каси одного свого клієнта й забрав з неї $463. Він каже, що невинний.

КОНТРАБАНДА В ШЛУНКАХ ВЕРБЛЮДІВ

У Єгипті недавно поліція, що слідкує за контрабандами, викрила, що вони перепачковують опій у маленьких циновиx тубках, які дають ковтати верблюдам.

Одному поліцаєві стала підозрілою певна компанія подорожніх. Він забажав купити собі одного верблюда. Подорожній відмовився. Поліцай підніс ціну вдесятеро. Той і тоді не згодився. Тоді верблюда розпороли і знайшли в шлунку опій. Всього в цілому каравані знайдено 164 фунти опію.

СЕПАРАТИСТИЧНИЙ РУХ В АФРИЦІ

КЕЙП ТАВН (Полудnева Африка). — Ґенерал Герцоґ перепав зо своєю аґітацією заключення миру з Німеччиною. Та тепер пішла аґітація за те, щоб з Полудневої Африки створити незалежну републику, цілком відділену від британського королівства. Кажуть, що „републиканська форма правління найкраще відповідає традиційним уподобанням полудневo - африканського народу".

„ВЗІРЦІ БЕЗ ВАРТОСТИ"

ЦЮРІХ. — Ось такий напис видніє тепер на тисячах пачок, які висилають до Німеччини, а в яких є головно споживчі артикули, як масло, цукор, чоколяда. Така пачка може вирносити найбільше 250 грамів. Значить, що вона дуже маленька, але їх можна висилати, скільки хто хоче, бо до них не відносяться вивозові обмеження.

З ОДНОЇ БІДИ В ДРУГУ

У ґенеральнім шпиталі в Пасейку, Ню Джерзі, помер від запалення легенів Кертис Ковлер, розсильник департаменту розсилду міського уряду Ню Йорку. Він набрався запалення легенів від того, що просидів в авті на морозі шість годин, а сидів в авті від того, що взяв собі на спання забагато ліку на спання. Він терпів на безсонницю через те, що сподівався іменування на вищий уряд, а номінації не дістав.

БУВШИЙ ВЯЗЕНЬ КАНДИДУЄ

Томас Купер, посадник Вилмингтону, що колись сидів у вязниці, подав до публичного відома свою кандидатуру на уряд губернатора стейту Норт Каролайни.

Він сидів у вязниці за неправильності у веденні одного збанкротованого банку.

РЕКВІРУЮТЬ КОРАБЛІ

Британське міністерство торговельного мореплавства почало реквірувати кораблі з північно - атлантійського торгового шляху, які курсували між Британійськими Островами і Канадою та Злученими Державами. Ті кораблі міністерство вживає на доставу зернових витворів до Британії.

УКРАЇНСЬКИЙ МАЙНЕР УБИТИЙ

Омелян Савчук з Беверлі під Едмонтоном погиб у майні в Мавнтин Парку в хвилині, як на нього звалилися вуглені обриви. Він мав 53 роки віку, оставив жінку й дві доньки, одну подружену. До Канади приїхав у 1911 році „з Польщі".

ВОЛОКИТИ НЕ ВДОВОЛЕНІ З ВОЛОКИТОК

Джеф Дейвис, що називає себе королем волокитів („кінґ оф гобовз") каже, що багато волокитів мусять покидати волокитство через жінки, від коли дівчата почали ходити пішки на прогульки по краю.

Каже, що тепер відбуває таї прогульки коло 5,000 дівчат у віку 16 до 22 років. Декотрі з них, боячися ріжних небезпек, носять при собі револьвери й стають „прокляттям для кожного пішого в краю".

ОГРАБЛЕННЯ ФІЛЬМОВИХ ЗІРОК

Відомі фільмові акторки Констанс Бенет і Аніта Луїс були оґраблені в Шікаґу зо своїх дорогоцінностей вартости 33,000 долярів.

Каже Констанс Бенет, що їй удалося врятувати ковтки піднесенням угору ковнира футра.

МАТИ ПОРОДИЛА ЧЕТВЕРТІ БЛИЗНЯТА

Недавно породила у Венкувері 32-літня мати четверті близнята в пятьох роках. Всі близнята жиють. Кожна пара близнят складалася з хлопчика й дівчинки. В кожнім випадку дівчинка приходила на світ перша.

НОВИЙ ЧЛЕН НАЙВИЩОГО СУДУ.
Френк Мерфі, що був ґенеральним прокуратором у кабінеті президента Рузвелта, іменований ним членом Найвищого Суду Злучених Держав, складає присягу на новий уряд.

І „ПОМОЛЯТЬСЯ НА ВОЛІ НЕВОЛЬНИЧІ ДІТИ"

ПРАГА. — Так закінчив своє різдвяне послання президент Августин Волошин. Засилаючи „із далекої від рідних Карпат сторони" щирий і теплий привіт, каже він у своїм посланні між іншим таке: „Український нарід славиться найстаршою культурою в середущій Европі, яка розвинулася під впливом сусідньої грецької культури, старшої й вищої від староримської, яка облагородилася саме лиш грецьким ідеалізмом. В характері нашого народу основною прикметою є нахил до мистецтва, льоґічного думання, до чистого родинного життя, гостеприємство і шанування прав іншого. Ці прикмети виворила багата, красна природа земель старинних гелєнів і вони скоро принялись на багатих, красних землях українських. І цю, більш індивідуальну та ідейну культуру доповнив вплив ґотизму, який додав почуття практичности, працьовитости і соціяльного, громадського співжиття. І хоч наш нарід може хвалитися такою старою культурою, яку доказує особливо краса й багатство мови нашої, хоч є нас біля пятьдесять міліонів, сьогодні ми без власної держави, як найбільша меншина Европи, роздроблені між іншими державами, чекаємо, коли вже здійсниться пророцтво нашого Генія, що „помоляться на волі невольничі діти"... З повною вірою у велику будучність Української Нації президент Волошин кінчить так: „...дух Різдва осуджує окривджування слабших і всяке насильство... Малий Ісус з вифлеємського вертепу голосить нам перемогу правди, права і справедливости. І та перемога прийде... І коли це здійсниться, тоді і „помоляться на волі невольничі діти".

НЕ БРАЛИ НІ СОТИКА ВІД ЧУЖИХ...

ПРАГА. — Українське Допомогове Бюро для допомоги збігцям з Карпатської України та інших українських земель, звертаючися з Праги до українців по цілому світі за дальшою допомогою, стверджує, що вся допомогова дотеперішня акція (на яку висилано й грошеві збірки від українців у Злучених Державах. — Ред.), якою забезпечувано життя двох тисяч іміґрантів, була ведена виключно при помочи українських жертв. У цій акції „не було ані сотика чужих грошей та ніякої субвенції якогонебудь уряду". Так оголошує тепер це бюро.

ПОТРЕБА АҐІТАЦІЇ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ.

МОСКВА. — Виходить на яв, що мешканцям Західньої України, а також і Білоруси, які щойно „визволилися", є замало, що стали „вільними громадянами СССР" і вживають „усіх благодатей соціялізму". Так пише московська Правда і каже, що треба повести там негайну широку пропаґанду, щоби притягнути населення до нової влади. „Правда" виясняє потребу такої пропаґанди тим, що ще є на західньо-українських землях забагато „націоналістичних і буржуазних елементів", а також „кулаків" і священиків, що є проти Совєтів.

ЗАДОВОЛЯТЬСЯ БАСАРАБІЄЮ.

РИМ. — Німеччина запевняє Італію, що Совєти по перемозі над Фінляндією заберуть тільки Басарабію, а на Балкан не підуть. Значить, що не помішають там Італії.

В МОСКВІ ДОРОЖНЕЧА.

МОСКВА. — Перед склепами всюди величезні хвости. Відчувається брак товарів. Споживчі артикули подорожіли на 35%.

ЧОРЧІЛ ПРО ПОЛЬЩУ.

ЛОНДОН. — Винстон Чорчіл, перший лорд британської адміралїції, заповідаючи Німеччині скору воєнну „несподіванку", говорив про „страшний німецький терор у Польщі". Казав, що націстична влада „вимордувала в Польщі до 15,000 інтеліґентів".

КАРДИНАЛ ГЛЬОНД ПРО „МАСОВІ РОЗСТРІЛИ".

РИМ. — Кореспондентам чужинецьких ґазет передано відписи меморіялу, переданого папі польським кардиналом Гльондом, що містить відомості про розстріли й арешти польських ксьондзів німецькою окупаційною владою. Меморіял має 11,000 слів. Зміст його був передаваний через ватиканське радіо.

ЗАНОСИТЬСЯ НА НОВИЙ НАСТУП.

ПАРИЖ. — Військове командування стверджує, що Німеччина випустила на море 25 субмарин. Значить треба надіятись нових, сильніших атак на морі.

ДОМАГАЄТЬСЯ ОФЕНЗИВИ.

ЛОНДОН. — В Англії не задоволені з „економічної війни". Кажуть, що німці привикли терпіти і така війна затягнулася б. Тому треба братися за знищення Гітлера офензивою, що готово статись.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$.745
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

„МАЛОПОЛЬСКА ВСХОДНЯ"

У звязку з останніми подіями в Галичині польсько-американська преса пише чи не кожного дня про цей край, називаючи його постійно так, як зачала його називати в давній Польщі найбільш шовіністична частина польської суспільности, заступаючи стару назву „Галичина" назвою „Малопольска Всходня". Кажемо „найбільш шовіністична" ще й у тому розумінні, що вона була також і найбільш нерозумна з чисто польського боку. Бож цеї назви не визнав офіційно навіть польський уряд! І знайшлися навіть такі польські вчені, що відважились виступити публично з історичними фактами і датами, щоб доказати цілковитий абсурд такої номенклятури. І саме тому в останніх часах послугувалась нею головно т. зв. „брукова преса", а інша, хоч теж шовіністична, зачала вживати назви „Земя Червеньска", ніби у звязку з давніми „червенськими городами". Хоч і тут повинна була вже вживати назви „Червона Русь", але на це не „відважилась", бо боялася, що „Русь" готова нагадувати, що там не було Польщі. . .

Ми в Америці були змушені гірко й завзято боротися за назву „Україна". Ще донедавна видніла в американських ґазетах тільки „Росія" або „Малоросія" як назва української землі. Та все те ми видержали. Навіть іще й тепер УССР і Росія прикривають час від часу рідну назви України. Та українська назва таки здобуває собі право громадянства. А коли йде про польську пропаґанду і Польщу, то їх форсування назви „Малопольска Всходня" обмежилось до їх власного, домашнього вжитку. Деінде це не приймається. Кожна поважніша американська ґазета таки писала про „Україну під Польщею", або „Західню Україну", або „західньо-українські землі". А вже Галичини ніхто з них не називав „Східньою Малопольщею", а тільки „Східньою Галичиною", що також є помилкове, бо повинно бути тільки „Галичина" без усякого додатку. Та цей додаток завинила вже Австрія, що була злучила адміністраційно справжню і українську Галичину з дійсною „Малопольщею", що є під Краковом.

Догадуємося, що тепер відчувають поляки, коли читають, як на місці Польщі повстає „ґенерал-ґубернаторство", коли вдумуються в те, що й перед 1918 роком довго не було назви „Польща" на ніякій світовій мапі. А якщо те все їх болить, то повинні знати, що з такими самими почуваннями, з якими вони відносяться до тих, що забирають їхню назву і їх землю, мусить природньо відноситись і українець до тих, що позбували і далі позбувають його рідної землі, а навіть назви. Тут в Америці, де хочемо думати і поводитись по демократичному, пережитки наскрізь безглуздого національного шовінізму не повинні мати місця. Особливо там, де кажемо, що хочемо братися за будову нового порядку, якого підставою мають бути благородні ідеали демократії.

З НАГОДИ НОВИХ „ПОГОЛОСОК"

Останній тиждень приніс нам ріжні „сензації", звязані з українськими землями й українським народом. Мусимо брати всі ті вісті як „поголоски". Але чи вже сам факт, що тих поголосок так багато та що вони походять з ріжних світових осередків і від ріжних людей, не свідчить про те, що про українську справу десь щось думають, що українськими землями десь хтось цікавиться, що над ними десь дебатують, що їх „долею" десь хтось турбується та що десь хтось спекулює над тим, що думає український нарід на українських землях і як він ставиться до свого теперішнього положення.

Остання поголоска з теперішньої столиці Литви є надзвичайно багатомовна. Не знаємо, звідки вона взята і ким передана до Ковна. Та для нас вона не є нічим надзвичайним. Вона може помилятися щодо цього, чи був дійсно якийсь заговір проти Сталіна, Молотова і Ворошилова, зорганізований українцями. Бож така поголоска може бути також пущена в рух і самими большевиками на приказ самого Сталіна. Це не є виключене, а навіть п р а в д о п о д і б н е. Бо так м о ж е б у т и, що є дуже можливе, що Україна знову зачала виявляти незадоволення з червоної Москви. І то от хочби тому, що Москва вислала стільки українського війська до Богу духа винної Фінляндії, де українські вояки тисячами гинуть. Може бути невдоволення в Україні й з того, що побачили українські провідні люди з Великої України в Галичині, стрічаючися з українцями і їх національними придбаннями. А може до українського невдоволення під Советами долили тепер ще вогню західньо-українські землі з їх протимосковським наставленням. Усе те може бути.

Але може бути і так, що Сталін хоче відвернути увагу населення від великих невдач у Фінляндії на внутрішню небепеку і звалити вину за невдачі на „контрреволюційну діяльність" в Україні. Це останнє означалоб нові суди і нові засуди найвизначніших українських людей, нозий червоний терор на українських землях.

Усі ті комбінації можливі. З нашого боку можемо тільки припускати, що в Україні нема спокою і задоволення. Уже ті численні і лякейські заяви вірности, такі, яких іще світ не бачив, що їх тепер Москва видушує від ріжних українських письменників чи діячів, свідчать якнайкраще, що щось там — діється. Нам, чим більш гидкою і підлою являється така заява льояльности до Советів і Сталіна, видається, що того роду заяви виявляють ніщо інші, а тільки — ненависть до Советів і Сталіна за ту гидоту, яку мусять відчувати громадяни Советів супроти того сатрапа, що вимагає таких заяв і добуває їх при помочі чекістів. У таких умовах життя не може бути мови про якийсь спокій. А де нема спокою, там і є тло для „поголосок".

НАСКІЛЬКИ ПОВАЖНА Є РОСІЙСЬКА ЗАГРОЗА СВІТОВІ?

(Від канадійського кореспондента).

Неповодження російських військ у Фінляндії найліпше пояснює книжка **Бориса Суваріна** про російські відносини, яку видано минулого року в літі п. з. **„Сталін".** Правду, яку подано в тій книжці, написано надовго перед тим, поки можна було сподіватися, що Росія розпічне війну в цілі підбою. „Ані промисл, ані рільництво, а ще менше транспорт не є готові в Советськім Союзі, щоб видержали сильне напруження модерних воєн".

Звіт Кагановича признає, що тільки в 1934 р. було 62,000 залізничих карамболів, що 7,000 льокомотив було не до вжитку, що 4,500 залізничих коліс знищених, а більш як 60,000 ушкоджених. Ті числа побільшились іще в початках 1935 р. сотками знищених, а тисячами ушкоджених. По пятилітці, як також і перед нею, мусіли мешканці чекати годинами і годинами переходити всякі формальності, щоб дістати голку в Москві, а цвячок на провінції або денебудь одробинку соли, залізничий тикет, пуделко сірників або ґрам хініни. Сталін дозволяє собі на улаштовування парад з дефілядоюповзів і літаків, але не здає собі справи з того, що в часі війни советським машинам забракне оливи або нафти, а артилерії муніції, і що це не дасться направити негайно. Він може засуджувати на смерть за кримінальне недбальство механіків і керманичів, які вирятувалися в часі карамболів; одначе він не потрапить направити залізничих шляхів або матеріялів, потрібних для будови залізничих шляхів.

Поза непридатність залізничої сіти є ще один важний чинник, який треба взяти під увагу, коли виробляється собі опінію про російську бойову силу поза власними границями. **Російські залізничі шляхи є ширші як в інших краях** і тому російські залізниці мусять остановлятись на границі, бо не можуть їхати вужчими залізничими шляхами чужих країв. У той спосіб запасів і війська до чужих країв не можна перевозити російськими залізницями, лиш треба їх переносити або перетранспортовувати на чужі залізниці, якщо такі є під рукою, або будувати нові залізничі шляхи. Ані одно ані друге не викликує великих надій на успіх серед російських військових провідників. Це переношення воєнних припасів, поживи та переходження військ з широкошляхової на вузькошляхову заграничну залізницю на російській границі має тепер велике значіння не тільки для росіян, але теж і для німців, що сподіються одержати сирі матеріяли і припаси з Росії. Тому конечним є, щоб Сталін дав дозвіл німецьким інжинірам зорґанізувати в Росії транспортову і припасову систему. На це вже і заноситься, як доносять часописи.

Російська потенціяльна сила є величезна, пише полк. Дру. Росія посідає невичерпані багатства, які під здібним доправлінням урядом могли би запевнити вигоду й забезпеку для її населення. Спроба послугуватися тими багатствами мала як наслідок дивне помішання азійського назадництва й азійським змаганням виявляти себе вищим. Це показування себе вищим і самохвальба впровадили в блуд тих, що не могли або не хотіли пізнатися на середновічнім назадництві і жорстокості деспотичного уряду, що тепер панує в Росії. Важною справою є, щоб зовнішній світ запамятав собі, що в Росії були **три цілком відмінні роди уряду** від повалення царату. Першим був соціялістичний уряд Керенського, опісля був комуністичний уряд Леніна. **Тепер Росія знаходиться під управою поганського тирана,** що знищив навіть ту слабу надію клясової (соціяльної) й економічної реформи, яку предкладали науки Карла Маркса. Ті введені в блуд радикали, що ще тепер мають одробинку надії в Маркcову науку, повинні це собі запамятати, що сам Маркс остерігав, що Росія є одним з европейських країв, де комунізм не буде мати успіху. Сталін цілковито оправдав пересторогу, написану Марксом у 1864 році, в якій він остерігав перед „величезною й не напотикаючою відпору влізливістю цеї варварської сили, якої голова знаходиться в Ст. Петербурзі, а якої руки можна відкрити по всіх европейських міністерських кабінетах".

На кінці обговорює полк. Дру в своїй статті саму **загрозу Росії світові,** а також застановляється над тим, які наслідки може мати викинення Росії з Ліґи Націй. Щодо вагрози Росії решті світу, то це є питання, на яке стараються тепер відповісти найбільше думаючі люди. При відповіді на це питання можна прийти до хибних заключень. Випосадження п о в і т р я н о ї ф л ь о т и, армії і маринарки є вповні в и с т а р ч а л ь н е, але перестаріле. Вишкіл і мораль війська є лихі. Армія і фльота мають лиш кількох вишколених офіцирів. Транспортові середники, як залізниці, гостинці і ріки, є навіть невистарчальні для мінімальних потреб Росі в часі миру. Промисл і рільництво є погано здеорґанізовані. Населенню недостає поживи й одіння. Як нація, російський нарід під кожним оглядом є нездібний до боротьби з котроюнебудь більшою потугою.

Жде нагоди на грабіж.

Де лежить тоді ця небезпека, питає дальше Дру і відповідає в такий спосіб:

Цілі с т о л і т т я розширяла Росія свої границі, хоч виграла не багато воєн. Росія ніколи не була сильною мілітарною потугою, одначе Росія завжди вибирала відповідну хвилину. Коли інші держави були заняті своїми війнами, Росія переводила ограблювання своїх слабших сусідів. Одначе Сталінові пляни не кінчаться на тім. Він надіється поширити свою діяльність далеко поза напад на Фінляндію. Він може бути безсильним проти кожної першорядної потуги під цю пору, одначе сподіється і можливо не безосновно сподіється, що завтра справа буде матися цілком інакше.

Він очікує і сподіється, що Велика Британія, Франція, Німеччина та Італія доведуть себе боротьбою до виснаження. У такій війні, відповідно до його сподівань, вони винищать ті промислові заведення, що продукують машинерію, потрібну в часі війни й миру, а які роблять їх сильнішими від теперішньої Росії. Ніхто не знає того так добре, як він про це знає, що Росія є на порозі другої революції, одначе він знає теж, що ніщо скоріше не створює спільної цілі поневоленого і виголоднілого народу як надія на грабіж. Сталін признає невідрадність свого положення. Він знає, що одинокий спосіб, на який він може тільки числити, що він буде успішний, є, щоб західньо-европейські потуги боролись аж до виснаження.

Було би небезпечною недорічністю тратити на хвилину з очей безпосередню загрозу від знаменито зорґанізованої і могучої Німеччини під командою такого зрадливого і зледащілого чоловіка як сам Сталін. Не може бути тривалого миру в Европі, аж поки Гітлер і його сторонники не будуть тривало відсунені від влади. Ми, цебто аліянти, каже Дру, признаючи цю безпосередню небезпеку і негайну повинність, повинні теж признати, які наслідки буде мати кожна війна відплати проти німецького народу. Якщо має бути мир в Европі, Гітлер і те, за що він стоїть, мусить бути знищене, одначе не може бути чесного миру в Европі, аж кожний малий нарід буде вільний від загрози зо сторони Советської Росії.

(Кінець буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

И. К. — Забуваєте, що Америка невтральна держава. А й те треба мати на увазі, що сьогодні навіть неможливо дістатися звідси на українську землю. Певно, що треба бути готовим покласти і життя за справу. Інакше ніколи український нарід не здобуде волі.

В. В. — Ваші завваги в справі складання дальших жертв дуже слушні. Як і те, що відчуваєте, що кожного дня можемо стати перед такою важно подією, що заважить на дальшій долі України. Але так є, що найкраще промовляє у таких справах до загалу той, хто сам зорґанізує збірку, збере жертви і перешле їх на народню потребу, а при тому напише кілька слів.

О. О., Лівінґстон, Н. Й. Тяжко нам порадити, бо то треба знайти там на місці якогось чесного бізнесмена, що займається реальностами, щоб розглянув справу і порадив, що робити. Тішить нас таке щире відношення до нашої газети і нашої справи.

Клявдія Бобикевич.

У ТІНІ ГЕРОЇВ

(Спомин з недавньо минулого).

17)

„Оце вже така українська непокірна вдача. Коли бачимо, що хтось-то зо своїх має якусь силу, якийсь успіх, сякетаке поводження, гайда висмівати його, скритикувати, зганьбити, а головне — очернити. Ми не можемо покоритися свому чоловікові. Послухати його. Це я зазнав на своїй шкірі. Не послухаємо свого, не підемо за ним, не любимо його. Але коли появиться чужий, діло зміняється. Оце, коби в нас той ґерманський пястук! Німецька сувора дисципліна та й те історичне „мундгальтен, авсгальтен!" Бодай на 10 літ! От тоді побачив би світ чуда: Ми маємо прегарний матеріял лише треба чужої твердої руки. Але не, дай, Боже, щоб нас заскочив тепер якийсь сприятливий момент. Так усі зачнуть кричати, кожен захоче приказувати, бо кожен думає, що він найбільше підхожий на головного отамана. Гетьманці назначать свого гетьмана як володаря України. Республиканці своїх політиків. Федералісти своїх людей. Знайдуться й монархісти, що також назначать свою вибрану особу на короля України. І зачнеться така сама колотнеча, такий самий роздор, розвал і хаос, як був іще за гетьманщини Скоропадського! Розуміється, що це сподобається нашим ворогам. Якжеж ні! Але українці не мають тої спасаючої солідарности, щоб держатися разом, хочби з відмінними програмами. Гетьманці, і монархісти і республиканці. Коб лише освободити Україну від ворога, а тоді самим завести лад. Треба, щоб нас біда їла аж до костей. Тоді може настане згода між українцями, а може й тоді ні"...

„Алеж, батьку, ви зразу стали песимістом".

„Я?... Ніколи! Я лише правду кажу, що нема ніде такої розсвареної інтеліґенції, як наша. А це свідчить, що вона не має ні крихти геройського духа. Бо геройство... не лише на фронті, але також і в тім, щоби підпорядкувати свої наміри, ідеї, свої діла, іншій людині, якщо вона має таку саму мету, лише інші ще хохосенніші ідеї. Скажім, я републиканець, а оце гетьманці йдуть у наступ на ворога, щоб визволити Україну. Тож я не буду дивитися з боку, як вони змагаються, тому лише, що вони гетьманці. Якщо я герой, якщо люблю Україну над усе, тоді я помагаю гетьманцям у їх боротьбі. Пристаю до них і йду з ними. Скажім, що гетьманцям удалося визволити Україну й видвигнути там свого гетьмана. Якщо я герой і люблю щиро свою Україну, тоді я радітиму всією душею успіхами гетьманців. Хоч у моїй програмі нема гетьмана, але Україна вільна. Нарід не має ярма над собою, ми маємо державу. Оце є геройство і підчинення своїх особистих амбіцій та рахунків загальному добру. Ми цього не знаємо. Наші люди кричать на ввесь світ, що лише їх думки найкращі, їх наміри, їх способи й програми. І такі суперечки, ті ворожнечі не мають кінця. А велике діло занедбане"...

„До дому, гей! Пізно вже! Мені треба рано до церкви, а ви всі висиплятиметесь, що?" — зарепетував отець сусід.

Це помогло. Гості ще раз попрощалися й поїхали. Зараз по них пішли й закордонні до своєї кімнати. А ми лишилися самі.

„Я ніколи не думала, що отаман такий говіркий у товаристві", завважила мама.

„Він нині розійшовся, як ніколи. Але бачив молодь і хотів її чогось навчити. Я думаю, що неодно зерно прийметься в тих скибах. А ти що скажеш на це? — запитав мене батько.

Я була наче приголомшена. Всі ті розмови, ідеї, спостереження наче поперекручувалися в голові, творячи там страшний хаос. Треба було довшого часу, щоб їх уладнати. Я щойно тоді пізнала, яка ріжниця мусить бути між партіями. До того часу то (в моїх очах) ми всі були лиш українці, без ріжниці...

„І такій славній людині ти завтра маєш кумою стати. Чиж ти не рада? Бо я... (батько знизив голос) аж соромлюся, що не можу, хоч і як хотів би їм більше зробити, як охрестити дитину"...

„Таточко приймив їх до себе й ділиться з ними зо всім. І хатою, і стравою і теплом. Отаман це бачить. Мусить бачисти й відчувати", сказала я.

Батько розвів руки.

„Овва! Ця людина варт більше. Але я не маю"...

Лише в тишині ночи я викликала всі слова, всі думки, що почула від отамана, і зясовувавала їх собі як слід. Я начеб їх записувала в памяті, в душі. Можливо, що вони ще колись здадуться в житті. Хто його знає?...

V.

Друга днина принесла нам несподівану новину.

Ми запросили до себе на обід рідню закордонних. Було Різдво, свято миру, любови, радости. Годилося поділитись зо скитальцями теплу страву, добре й привітне слово. Нехай би вони не вічували своєї самотности в той час, коли наш нарід празнував і святкував. Хто знає, де судилося їм святкувати друге Різдво?...

При цікавій розмові, що велася між батьком і отаманом, при щебетанні дітей, що й собі веселилися, ми почали обід. На дворі падав сніг. Великі пласти летіли попри шиби й безшелесно лягали на землю. Був такий правдивий святочний настрій. На дворі зима, а в хаті тепло і весело. Якийсь мир на душі, що відчувалося цілим еством.

Ми саме кінчили їсти дуже смачні голубці, отаманша хвалила дуже їх смак, як зайшов у кімнату назнайомий чоловік. Високий, худощавий, з великою закарлюченою палицею, станув на порозі та запитав, чи можео ввійти.

(Дальше буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЗА „ФРОНТ".

Між католицькими публікаціями в східній частині Америки розвелася гаряча дебата за пропаґанду о. Коглина й так званий „Християнський Фронт".

Одні часописи осуджують о. Коглина і його піддержку „Християнського Фронту", а інші боронять його, а деколи й „Християнський Фронт". Серед католиків є теж рух за осудження о. Коглина його церковними зверхниками.

Брак згоди серед католицьких редакцій замітний тому, що католицька церква має відповідні орґани до видавання авторитетних опіній. Цей брак згоди ілюструє ясно, які переломові часи ми нині переживаємо.

ВТЕЧА.

З Чехії втік до Франції д-р Яромір Нечас, що в трьох останніх чехословацьких кабінетах був міністром суспільного добробуту.

Його втеча замітна тим, що німецька окупаційна влада оставила його на визначному становищі за його справедливе відношення до судетських німців.

Через те втеча вимовна: коли такий чоловік знаходить важким оставатися під німецькою окупацією, то що доперва говорити при тих, що не мають репутації німецьких прихильників?

У МОДЕРНИХ ЧАСАХ.

Англійський і французький уряд постановили запросити найкращих учених Англії й Франції до кооперації з урядами для поборювання наукових винаходів Німеччини.

Французький цісар Наполеон видав був перед одною битвою в Єгипті славний приказ: „Починаємо битву! Осли й професори назад!"

Нині уряди кажуть: Учені наперед!

РІВНІ СИЛИ?

Від початку війни в англійськім міністерстві війни працювали 17 британських учених світової слави з 14 помічниками.

Тепер їх число мають кілька разів побільшити.

Цікаво, скільки людей того роду моглиб затягнути до такої праці, необхідної для модерної війни, українці.

ПОМИЛКА?

Кажуть російські вояки, взяті в полон фінськими, що Росія зробила, видаючи війну Фінляндії, велику помилку: Росія була певна, що фіни привитають російські війська при вході на фінську територію.

Невжеж не витали?

Навіть стріляли на привитання.

ХОРА ДЕРЖАВА?

Д-р Мартін Ґумперт, бувший голова берлінської клініки для деформуючих недуг, видав у Лондоні книжку під заголовком: „Гайль, Гунґер!" (Хай живе голод).

Заголовок є видно перекрученням націстичного поздоровлення „Гайль, Гітлер", а книжка складається з урядових реєстрів зо стану здоровля, котрі авторові вдалося перепачкувати через границю, коли він утікав, переслідуваний як жид.

Він пише, що стан німецького населення тепер важкий. У німецькій армії є тепер два рази більше занедужань на венеричні недуги, як було кілька літ тому. Між молодими людьми, що стають до військової бранки, ще в 1936 році було 75 здібних до служби; нині лише 55 процентів.

Число занедужань на шкарлятину, дифтерію, дезинтерію збільшається з року на рік, а рівночасно з тим і смертність від цих недуг.

Рівночасно з тим зменшується число подруж, росте число промислових випадків. Німецькі діти хоріють тепер на англійську недугу (кривуху).

Одні з цих нещасть Ґумперт приписує націстичному урядові, інші світовій війні й англійській бльокаді Німеччини.

АМЕРИКА В ВІЙНІ?

Ян Масарик, чехословацький представник у Лондоні, заявив у своїй промові перед „Інґлиш-Спікінґ Юніон", що Злучені Держави певно приступлять до війни.

Не сказано в донесенні, на якій основі він прийшов до такого висновку.

Чи може на тій основі, щоб йому бажалосяб, щоб таке сталось?

ЗАЖУРЕНІ?

Пішли вісті по Европі, що німці підробляють американські доляри.

Пішли потім вісті з Европи, що ціла Европа журиться цим фальшуванням.

Чи справді? Багато людей в Европі мають американські доляри?

ФРАНЦУЗИ Й НІМЦІ.

Европейські кореспонденти американських газет загально стверджують, що люди в Европі тепер поводяться інакше, ніж вони поводилися в першій світовій війні.

Між іншим загально підносять, що французи не проявляють у цій війні до німців ніякої справжньої ненависти. Вони мають до них погорду за те, що вони так легко йдуть насліп за арогантними лідерами.

Зате французи шанують німців за їх воєнні прикмети.

Згідно з тим наставленням, французи вже мало коли вживають старого назвиска для німців „бош", що висказувало ненависть; замісць цього називають їх „ле Фріц", себто Фріци (від популярного німецького хрестного ймення).

ФРАНЦУЗИ Й МОСКАЛІ.

Змінилося теж відношення французів до москалів. Французи добачують у москалях брутальний і злобний дух, чортівську хитрість, холодну жорстокість.

Звідки таке відношення? Чи може французи пізнали краще москалів?

Чи може це просто відрух від недавнього французького закохання в Росії?

НА ПОМІЧ ФІНЛЯНДІЇ.

Бувший президент Гувер у товаристві багатих пань, перебраних у фінські національні костюми, що ведуть кампанію за допомогу Фінляндії.

Виправдався.

Ще й чверть години не минуло, як ви випросили в мене пару долярів на допомогу бідній родині, а тепер бачу вас у шинку. Чи на те я вам дав гроші?

— Та так, прошу пана, бо та бідна родина то власне родина шинкаря, який має і жінку хору і дітей пятеро.

КОЛИ ЗИМА ВДАРИТЬ НА АМЕРИКУ.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИСТ З ГАЛИЦЬКОГО СЕЛА.

Нарешті і я грішний діждався листа з західньо-українських земель, що знайшлися тепер під московською окупацією.

Хоч лист дуже скупий своїм змістом щодо теперішніх та мошних подій і відноситься головно до останніх часів панування Польщі на наших землях та її упадку, то проте гадаю, що читачі „Свободи" будуть цікаві запізнатися зо змістом. Лист походить з одного села у Збаражчині. Передаю його дослівно, так, як він написаний.

•

Повідомляю Вас, що в нашій родині всі живі та здорові. Я хотів до Вас написати зараз після перемін, але у нас довший час пошта була закрита, а як відкрили, то сказали, що до Америки листів посилати не можна.

Воєнні події в наших сторонах пройшли назагал спокійно. Ніхто більших матеріяльних шкід не зазнав. Я на війну не ходив. Взагалі з наших околиць змобілізували дуже малу скількість. Наприклад з нашого села пішли тільки два. До цього було декілька причин; поперше, на західньо-українських землях щось отягалися з мобілізацією, подруге, вони не мали в що вбрати, ні чим узброїти і тих, що змобілізували, а потретє, не було часу.

Поляки до війни були великі герої на словах, але як прийшла війна, то показалося, що вони великі боягузи й здібні лише до панічної втечі. В перших днях війни кричали через радія, що скидають по 20 літаків противника денно, а за тиждень війни то вже безладно втікали. А втікали здорово. От таке містечко як наш Збараж, мабуть відколи він стоїть, такого не бачив.

Цілий тиждень, день і ніч, без найменшої перерви, що годі було дорогою перейти, сунули колюмни авт особових, вантажних і повозок, повні втікачів. Тікали урядовці, всякі шляхтичі, підпанки та офіцири, що відреклися армії й рятували власну шкіру.

І хто знає, коли тевсе булоб закінчилось, але 17. вересня прийшла червона армія і перервала дорогу втікачам. Червона армія увійшла до наших околиць зовсім спокійно. А тепер ще опишу, як нам жилося в останніх часах у Польщі.

Поляки, засліплені своєю „моцарствовістю", в останніх часах дуже дуріли. Повидумували ріжні закони. Наприклад, у нас зробили славнозвісну прикордонну смугу, у якій наше життя було нестерпне. В такій приграничній смузі українець був винятий зпід права. Паном його життя і смерти був поліцай і конфідент. Українцеві не вільно було набути землі не тільки з парцеляції, але ніякої. За якенебудь „подейжане" виселювали в глиб краю. Та це не було виселювання, як хтось десь там у цивілізованім світі може собі уявити. Це було просто викидування з родинного гнізда, з варстату праці, без огляду на те, з чого виселений має жити на засланні. Все те відносилося виключно до українців, а полякам усе було вільно.

Останніми роками поляки були зробили велику нагінку з т. зв. ревіндикацією душ, тобто перетяганням українського населення на римо-католицтво. Навіть було багато випадків, що слабші одиниці, змушені терором, переходили на латинство. Я сам з цього приводу мав чимало клопоту. Чіпалися мене, як репях кожуха, щоб я змінив обряд і став поляком. Я не подався, все переносив, грозили мені виселенням на Полісся, засланням до Берези Картузької, арештуванням і т. п. Такими погрозами тероризували мене на кожнім кроці. І хто знає, що зо мною булоб сталося, якби так Польща була постояла ще довший час. У 1938 р. в осени поляки погромили страшенно українців, і той погром дістав назву другої пацифікації.

Збаразький повіт, з огляду на діючі тут закони приграничної смуги, які до речі являлися постійною пацифікацією, якось те лихо оминуло. Але наші люди, сподіваючися всяких можливостей, ховалися кілька тижнів по лісах. Там днювали і ночували, бо боялися кожної хвилини нападу ляхів на село. За те на весні 1939 р. виарештували в Збаражчині дуже велике число наших молодих людей. І поки доставили їх до тюрем, то вже не були ті самі люди. То були вже самі каліки, бо польські садисти знущалися над ними у звірський спосіб. Таке було наше життя за Польщі. Так нам уже було надоїло, що часами жити вже не хотілося. Але віра в краще завтра кріпила нас на дусі. За словами Лесі Українки, „без надії таки сподівалися", що чейже все має свій кінець. І той кінець Польщі прийшов.

Українець у Польщі мусів платити ріжні адміністраційні кари і вони сипались на нас, як з рога обильности. Не тому, що ми ломали якісь закони. Ні, а просто тому, що ми українці, а притока до наложення кари завжди знайшлася. То пліт кривий, то вітер сміття порозносив, то собака гавкнула на пана поліцая — і вже плати. Також позаводили ріжні шарварки, які треба було відробляти, як яку панщину. От, наприклад, на наше невелике господарство припадало відробляти таких шарварків до яких сорок днів на рік.

Та тепер те все минулося. Поляки, які топтали по наших спинах, нині самі тиняються попід чужі плоти. Місцеві поляки поспускали дуже носи. Соромляться нам в очі глянути. Дуже нарікають на своїх бувших „водзів" Ридза та Бека. Кажуть, що то вони винні за провал Польщі.

Кольоністи й осадники, що їх Польща понасилала на наші землі за час свого панування, ще покищо сидять на місцях.

* * *

От і все, що пишуть тепер з „визволеної" України. Замітне те, що хоч лист описує польський гнет, то нема в нім ніяких славословій для нових окупантів. Нема нічого про „ясне сонічко", ні тої телячої радости, якою так захоплюються тут в Америці наші комуністи зприводу загарбання Москвою західньо-українських земель. Догадуватися треба одного: як передше боялися писати про знущання поляків, так тепер бояться писати про московських зайдів. Для цікавости читачів додам, що лист подорожував 55 днів. Марки на коверті совєтські, а печатка збаразької пошти — (польська!) Чиж є причина українцям радуватися?

Е. З., Бруклин, Н. Й.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIANS' HOPE—SOVIET DOWNFALL SEEN

A disintegration of Russia from within, aided by pressure from without, was predicted Wednesday by Dr. A. R. Granovsky, associate professor of entomololy and economic zoology at the University of Minnesota and president of the National Organization for the Rebirth of the Ukraine.

Speaking to students in the Minnesota union on "The Future of the Soviet," Dr. Granovsky declared that Russia probably will move backward.

"She may conquer Finland and other territories, but such conquest will be very temporary," he said. He added that Russia's population is oppressed and denied self-determination, for which it will ultimately fight.

"The abilities of the Finnish army and the severe cold are given as reasons why the Soviet is hampered in its present invasion, but one of the most important reasons is that two-thirds of the Russian army is made up of Ukrainians, who would rather die in Finland than fight for Russia," he asserted.

"I feel that I am speaking for the common people in Finland and the Ukraine when I say that they are hoping for a speedy collapse of the Russian government."

Dr. Granovsky visited the Ukraine and other parts of Russia last Summer.

(The Saint Paul Pioneer Press, January 25, 1940)

Судя: Завтра в шестій годині рано вас повісять. Чи маєте ще яке бажання?

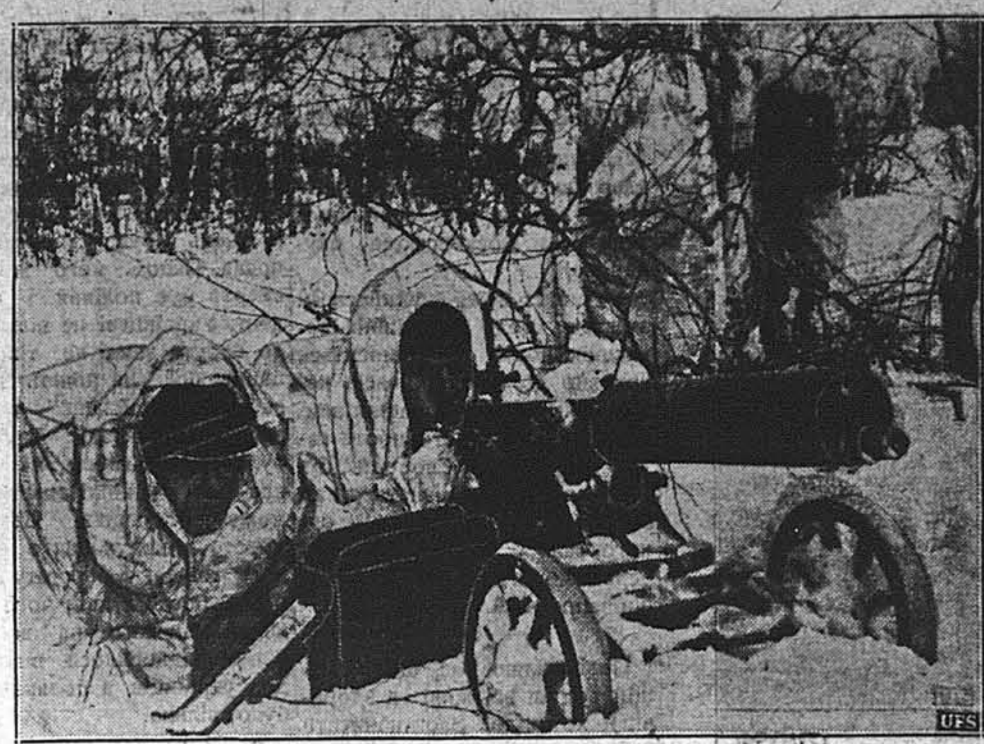
Засуджений: Так, пане судя. Я хотів би викупатися в ріці.

Судя: А вмієте плавати?

Засуджений: Ні, пане судя. Та що має висіти, це не втоне.

МОЛОКО ЗЛАГІДНЮЄ НЕРВИ

Підполковник Ралф Г. Веб з Вінніпегу відвідав східню Канаду. У Торонті він сказав, що, звиджуючи вояцькі кантини, він переконався, що канадійські вояки пють найбільше солодкого молока й волють його перед усіми іншими напитками. Навіть військові летуни волють пити молоко, бо воно, на їх думку, злагіднює нерви.

РОСІЙСЬКІ МАШИНОВІ КРІСИ НА ФІНСЬКОМУ ФРОНТІ.

ПОЧАТОК І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Початки українського письма, так як і початки інших великих культурних явищ, лишаються невиясненими. Бо ті початки сягають у вікову сіру давнину, з якої заховалось дуже мало памяток до наших часів, на підставі яких можнаб з певністю ствердити, чи віднайти, правдиві джерела їхнього походження. Правда, що дослідники тих явищ стараються науково їх обґрунтувати, виясніювати, відділювати правду від легенди та дати нам обєктивне поняття про його початок і розвиток. На тім полі часто робляться великі здобутки, що обзнайомлюють нас з тим, що ділося багато віків тому.

З такими трудницами зустрічаемося і в питанні походження українського письма.

Колись гадали, що до приходу в Україну християнства в нас ніякого письма не було, а занесено його щойно з християнством. Та чи дійсно воно так було, то можна мати щодо цього деякий сумнів.

Знаємо, що до приходу в Україну християнства ріжні народи мали на наших землях свої кольонії, зокрема на побережжі Чорного моря, а також ті народи, що переходили через українські землі, часто мали своє добре розвинене письмо, а навіть літературу своєю мовою. Те все не могло не лишити якогось сліду на українському населенні, яке вже у той час там жило.

А втім хто знає, правдоподібно що й наші предки мали якесь своє письмо, що служило їм для занотовування потрібних речей і явищ. Правда, що для підтвердження теорії існування такого письма конкретних доказів дотепер ще не знайшлося, тому робити якісь беззастережні твердження неможливо.

Найстарші книги, що збереглися до наших часів, походять з половини XI. ст., як от „Остромирово Євангеліє", „Ізборник Святослава" з кінця XI. ст. та „Слово о полку Ігоревім" з початку XII ст. Ці книги являються правдивими документами, які дають нам певні відомости про походження нашого письма і його початків на наших землях.

Відомі початки письма на наших землях тісно вяжуться з приходом до нас християнства. Прийшло воно до нас з Болгарії, у формі старо-церковного, а зглядно старо-болгарського письма й, перейшовши значні зміни впродовж майже тисячлітньої історії, закріпилось у нинішній формі як наше українське письмо.

Перші українські книги були релігійного змісту й писані рукою, бо в тих часах друкарської штуки ще не знали.

Переписуванням книг займалися священики, дяки, ченці, а також і світські освічені люди, т. зв. „писці", для яких переписування ставало нераз фаховим заняттям.

Переписування книг релігійного змісту вважали тоді богоугодним ділом, тож за переписування бралися нераз князі та інші високі достойники, бажаючи тим упросити собі якихось ласк у Бога або одержати відпущення гріхів.

Всі наші старі книги були написані на спеціяльно для того вигладжених, вибілених шкірах, які звали „перґамен". Перґамен привозили в Україну з Візантії, а також з заходу. В пізнішому зустрічається „перґамен" грубіший — мабуть місцевого виробу. Перґамен заступили папером, який почали привозити в Україну прикінці XIII. ст. Пізніше вживали перґамен лише до писань винятково люксусових книжок та грамот.

До писання вживали ріжних чорнил, які виробляли самі переписувачі зо спеціяльно для того зладженою рецептою. А як декому з них удалося виробити краще чорнило, той беріг заздрісно свій винахід перед іншими. Для заголовків і початкових букв часто вживали кольорових чорнил, найбільше цинобри, яку привозили з заграниці.

Деколи писали золотом, але то було дуже рідко. Лише дуже пишні книги, як от „Ізборник Святослава" з 1073 р. має цілу першу сторінку написану щирим золотом. У деяких книгах писали золотом заголовки та ініціяли.

Рукописна книга коштувала дуже дорого, бо переписування забирало багато часу, й тому була доступна лише для багатих людей.

Про розвиток продукції рукописних книг годі щось певного сказати. Бо історія України була така бурлива, і багато старих книг в ріжних часах були понищені.

В. році 1897 зроблено підрахунок рукописних книг у „всеросійському маштабі" й нараховано їх від XI—XIV ст. 700, а від XV—XVII ст. нараховується до 25 тисяч. Скільки з тих книг українських, скільки московських чи білоруських, наскільки їх можна розріжнити, сказати тяжко, бо, як уже згадано, всі ті народи користувалися в тих часах церковно-словянським письмом.

Доля української книжки була незавидна. Через відсутність власної національної держави українська книжка була позбавлена належної опіки. Та, не зважаючи на несприятливі умовини, українська книжка таки поступала переможно вперед у своїм розвитку, стаючи могутнім двигуном культури й поступу серед українського народу.

З винаходом друкарства продукція книжок спішно зростала. Перші українські книжки, „Октоїх" та „Часослов", були надруковані 1491 р. в Кракові. В пізніших роках друковано українські книжки також у Празі, в Чехії. В Україні починається друкування книжок з початком другої половини XVI ст. Повстають друкарні у Львові, Острозі на Волині, а згодом в інших містах України. Меценатами української книжки були українські маґнати, такі як кн. Острозькі та інші світські та духовні люди.

Величезну ролю в розвитку українського друкованого слова відіграли церковні братства. Орґанізовані при церквах по всіх містах України й сильно піддержувані морально і матеріяльно козацьким військом, братства засновували школи, друкарні й стали не тільки церковною, але в більшій мірі світською політично-національною українською орґанізацією. І лише тоді, як була зломана козацька сила, почали підупадати й братства, поки остаточно під натиском польських духовних та державних репресій мусіли звинути свою діяльність.

Позбавлена матеріяльної піддержки з боку наших магнатів, які безповоротно польщилися, а також козацтва, яке втратило колишнє значіння і силу, українська книжка не могла як слід розвиватись, і підупадала.

Дотого Москва добачувала в українських книжках „ересь". Московські можновладці і їх духовенство ставились до них вороже, а московський цар Олексій Михайлович, укладаючи умову з поляками, вимагав, щоб усіх українських друкарів смертю карати, друкарні понищити, а всі книжки попалити.

Переживши ріжні лихоліття минулих часів, українська книжка таки розвинулася і стала могутньою зброєю, з якою український нарід прямує переможно до своєї остаточної мети — до волі й державної незалежности.

Е. Захарчук.

Степан Мусійчук.

ЗИМОВА ПІСНЯ

Зима люта, мороз тисне,
Вітер віє, мов навмисне,
Віє вітер, дошкуляє,
Серцю болю добавляє.

Ох, не війте, вітри в полі.
Не збільшайте серця болю.
Бо той біль такий пекучий,
Гірший, ніж мороз тріскучий.

Бо як сонце вгорі блисне,
Мороз трісне, вітер стихне,
То душевні рани-болі
Тепло сонця не загоїть.

Ох, ті рани — плач родини,
Плач діток малих, невинних;
Це ввесь рідний край ридає,
Що зима його вбиває.

Ой, не вітер, зима люта,
Бють його „червоні" брути,
Бє його кат із півночі,
Чорним круком клює очі.

* * *

Зима люта, мороз тисне,
Ох, не вій, вітре, навмисне!
Дай зносити біль і рани,
Поки в нас весна настане.

БІЛЬШ ЯК 20 ЛЕТУНСЬКИХ МАЙДАНІВ

З достовірних джерел подають, що з початком 1940 р. в Саскачевані побудують більше як 20 летунських майданів на підставі пляну вишколу летунів для Імперії.

Кожний майдан буде коштувати поверх $400,000 включаючи виложені розгонові дороги і будинки. Майдани будуть розкинені на широкій території, з одним майданом для непередбачених осідів в Бродвю, а другий у Вейбурн.

Всі три степові провінції вибрано для більшого числа летунських майданів, тому, що вони знаходяться в середині краю і мають великі простори рівної землі.

Зразу не думали вживати більших торговельних летунських майданів, таких як є в Реджайні, в Летбридж і в Вінніпеґу, на ту ціль, але показується, що їх також будуть уживати і на них молоді летуни дістануть першу свою науку.

ВДЕРЖАННЯ ПЯТЕРНЯТ ДІОН КОШТУЄ $40,000 РІЧНО

Д-р Дафо каже, що обслуга коло відомих пятернят Діон складається з 14 осіб. Удержування пятернят коштує $40,000 річно.

ТАРЗАН І ВОГНІ ТОРУ

(77)

Леопард присівся на чотирьох лапах і готовивсь до скоку. Відбившись від землі, він скочив. Тарзан, наче блискавка, відскочив на бік. Леопард, проскочив попри нього, а в туж хвилину Тарзан схопив звіра вгору так, що задніми лапами він ледви досягав землі.

По тім Тарзан викрутив леопарда трохи на бік і ззаду другою рукою притиснув його попід шию та почав його душити. Леопард почав гарчати й пручатись, але Тарзан кріпко його держав в обіймах. Водночас він закликав до решти товариства: „Скоро, поспішайте! Перейдіть попри нього і втікайте далі в тунель",

Тарзан держав леопарда так довго, доки всі його товариші не перейшли попри нього далі в тунель. Коли вони знайшлись на другому боці, Тарзан випустив звіра і сам побіг за ними. Він міг задушити леопарда, але він навмисно цього не зробив. Коли він пустив звіра, той стріпався і скоро зірвався на ноги.

„Тепер ми вільні", промовив він, прилучуючись до решти товариства. Погоня, коли навіть натрапить на наші сліди, то мусить тут зупинитись. Бо леопард не пропустить її. Крім того вона навіть не догадається, що ми могли пробитись попри леопарда далі". Та в тій же хвилині до їх вух дійшов глухий шум горіючого вогню.